

Потпуковник ДУШАН ГУДУРИЋ

КАКО ИЗБЕЋИ НЕПРИЈАТЕЉСКУ АРТИЉЕРИСКУ ВАТРУ

Артиљерија је претстављала, а вероватно је да ће и у будуће претстављати, основно ватрено средство пробоја, а у одбрани скелет ватреног система. Она је у последњем рату достигла висок степен развоја и свестрану употребу, тако да су у неким операцијама на тежишту напада оствариване густине од 250—300 па и више оруђа на 1 км фронта. Тако огромне концентрације оруђа свих врста и калибара у прошлом рату и даљи прогрес технике очигледно показују да ће артиљерија задржати и убудуће своју досадашњу улогу, ако је неће још и превазићи. Данас, када постоји перспектива за примену атомских артиљериских зрна, попут атомских бомби, и за употребу V-1 као артиљерије са великим дометом, улога артиљерије може се само проширити, а никако умањити. С друге стране, потцењивање улоге артиљерије значило би потцењивање улоге ватре у борби.

Према томе све земље које располажу моћном индустријом, настојаће да своју артиљерију бројно повећавају и квалитативно усавшавају, тако да ће потреба избегавања овако моћне ватре претстављати један од основних проблема технички слабије опремљених армија уопште, или само у одређено време и на одређеном месту.

Избегавање непријатељске артиљериске ватре може се постићи на разне начине, не само у разним видовима борбе, већ и у разним ситуацијама у оквиру сваког појединог вида борбе. У овом чланку изнећемо своје мишљење о начину избегавања артиљериске ватре у одбрани и у нападу.

*

При организацији одбране треба полазити од конкретног непријатеља, његове намере, расположиве живе силе и технике. При овоме треба имати у виду да ће непријатељ, вероватно, отпочети напад изненадно, и да ће масовно употребити веома јака техничка средства, нарочито авијацију, тенкове и артиљерију, са намером да снажном офанзивом, још у самом почетку, постигне одлучујуће резултате и на тај начин створи повољне предуслове за окончање рата.

Да бисмо избегли такву нападачеву намеру, по нашем мишљењу, нужно се намеће да у почетној фази непријатељског напада применимо маневарску одбрану. Ова одбрана треба да буде тако организована и извођена да обезбеди добитак у времену и наношење што више губитака не-

пријатељу, с једне стране, и да омогући избегавање масовне непријатељске артиљериске ватре и искоришћавање остале технике, с друге стране.

Маневарску одбрану треба организовати по дубини, припремом за одбрану свих погодних тачака, линија и положаја и њиховим међусобним повезивањем у јединствени ватрени систем, који треба да је употпуњен применом разних врста запречавања. Благодареди таквој организацији могу се створити повољни услови не само за прихват јединица које се повлаче, већ и солиднија подршка за извршење противнапада и кратких испада¹⁾ управљених на крила и бокове наступајућих непријатељских снага.

Посебну пажњу треба посветити стварању заседа на погодним местима (теснацима и сл.) ради брзог и изненадног дејства на непријатеља у моменту када се налази у најнеповољнијем положају. Исто тако треба предвидети извесне делове који треба да остану у непријатељској позадини ради дејства на његове штабове, саобраћајне чворове, слагалишта, артиљерију итд.

Да би се маневарском одбраном избегло масовно дејство непријатељске артиљерије, потребно је предузети следеће:

Положаје, односно линије, најближе непријатељу (у почетку гранични фронт) треба посести осигуравајућим деловима (јединицама за заштиту границе) ојачаним аутоматским наоружањем, а главне снаге јединице која изводи маневарску одбрану распоредити у дубини на положају који је ван успешног дејства непријатељске артиљерије. Између ова два положаја треба посести све погодне линије, односно отпорне тачке, делом снага из састава оне јединице која је добила задатак да изводи маневарску одбрану на том правцу и чије се главне снаге налазе позади, тј. на положају који је ван дејства непријатељске артиљериске ватре. Стрелачким јединицама које бране ове линије, односно отпорне тачке, треба придати поједина оруђа, водове или батерије који ће благовремено посести ватрене положаје, маскирати их и припремити за непосредно дејство против најопаснијих непријатељских снага и брзо се пребацити уназад на нове ватрене положаје по извршењу додељеног задатка. Извесне артиљериске јединице (нарочито моторизоване) треба предвидети за дејство са привремених ватрених положаја, нарочито на оне рејоне кроз које непријатељ мора проћи (мостови, теснаци и сл.), а који су за њега најнеповољнији. За ову артиљерију треба благовремено одредити неколико привремених ватрених положаја, као и правце којим ће по извршеном задатку прелазити са једног привременог на други ватрени положај.

Било би корисно и нужно да се благовремено изврши запречавање на тенкоопасним правцима и да се поставе и добро маскирају противтенковска оруђа и укупани тенкови по дубини, тако да се осигура непрекидност артиљериске противтенковске ватре на што већој дубини. Исто тако, треба имати у виду да код овакве одбране све јединице обавезно морају примењивати што вештије маскирање и што солидније утврђивање и заузимати растресит борбени поредак како би се смањило дејство непријатељске авијације и артиљерије.

¹⁾ Под испадом подразумевамо изненадан напад браничевих снага испред одбранбеног положаја са ограниченим циљем. (Д. Г.)

По извршеној концентрацији својих снага, непријатељ може поћи у напад после артиљериске припреме или без ње. Ако би непријатељ извршио артиљериску припрему на овакав систем одбране, очигледно је да она не би имала нарочитог ефекта, јер би захватила само наше осигуравајуће делове, док би наше главне снаге биле поштеђене непријатељске артиљериске ватре пошто се налазе ван њеног успешног дејства.

Када непријатељске снаге крену на јуриш, наши осигуравајући делови, под заштитом ватре, треба да почну повлачење са поседнутих линија и погодних тачака које се налазе по дубини између положаја најближег непријатељу и положаја на коме се налазе главне снаге јединице која изводи маневарску одбрану. Нарочите заседе или посаде појединих тачака и специјално припремљени брзо покретни одреди имају задатак да својим активним дејством спречавају брзо продирање непријатељских делова. По мери наступања непријатељских снага врши се и повлачење посада са појединих тачака, односно линија, све док се непријатељ не приближи положају на коме се налазе главне снаге дотичне јединице. Главне снаге имају задатак да прихвате своје предње делове и да активним дејством, нарочито против истурених непријатељских делова, нанесу непријатељу што веће губитке и натерају га да се понова групише за напад на овај положај. А када непријатељ изврши ново груписање, онда се наше снаге (обично ноћу) повлаче на нови положај, који треба исто тако да буде ван успешног дејства непријатељске артиљерије. У непосредном додиру са непријатељем (тј. на дотадањем положају) оставаљају се само осигуравајући делови, а између овог и новог положаја поседају се све погодне тачке и линије аналогно напред изнетом за простор између најистакнутијег положаја и положаја на коме се налазила главнина снага јединице која изводи маневарску одбрану. Овакав рад се одвија на читавој дубини предвиђеној за извођење маневарске одбране.

Међутим, непријатељ ће свакако покушати да нам онемогући овакав рад и настојати да својом авијацијом и тенковима спречи повлачење наших снага од једне линије до друге линије. Због тога благовремена припрема противтенковске одбране и искоришћавање ноћи добијају огроман значај.

Потпуним коришћењем земљишта, једновременим поседањем више тачака, линија и положаја по дубини, употребом месног становништва и позадинских јединица за утврђивање појединих линија и активном одбраном можемо нанети непријатељу знатне губитке, успорити темпо његових операција и омогућити својим главним снагама прикупљање, заузимање борбеног поретка и полазног положаја за напад и у одређеном погодном моменту (док је непријатељ још у покрету) прећи у напад и на тај начин избећи масовну ватру непријатељске артиљерије и остале технике.

Какве тешке последице могу наступити ако се командни кадар не обазире на број и квалитет непријатељске артиљерије, показује пример организације одбране дела српске војске 1915 године на Северном фронту (Сава—Дунав), где је највећи део снага и средстава (па чак и тешка артиљерија) био распоређен непосредно на десној обали Саве и Дунава. Немци су искористили такав распоред српске војске и извршили поделу задатака целокупној својој артиљерији саобразно калибру и домету. Тако, на пример, тешка артиљерија добила је задатак да руши утврђења на Калемегдану,

Врачару и железничке насипе, средња артиљерија да неутралише српску артиљерију и спречи придолазак резерви, а лака артиљерија да туче пешадију и ватрена средства. Поред тога, до детаља је организовано садејство артиљерије по времену и простору при искрцавању трупа на десну обалу. На тај начин, Немци су својом артиљериском ватром једновремено и брзо неутралисали читаву дубину одбране српских трупа и артиљерије и избацили знатан део живе силе и технике из борбе. Због тога је ослабио морал српске војске, а самим тим и њена отпорност у доцнијем току одбране.

С обзиром на пространство наше територије, као и на важност извесних индустријских, саобраћајних, економских, политичких и других центара, неће се моћи свуда и у свако доба примењивати маневарска одбрана, већ ће се каткад морати приступити и позиционој одбрани.

При организацији позиционе одбране мора се, поред осталог, мислити и на непријатељску технику, нарочито на тенкове и артиљерију. Ако непријатељ може употребити јаке тенковске снаге на правцу где се организује позициона одбрана, онда се она мора организовати тако, да отстојања међу појединим положајима буду мања како би се онемогућило непријатељу да уништи снаге у току њиховог повлачења са главног положаја ка међуположају или са овог ка резервном положају. Али, ако непријатељ не располаже јачим тенковским снагама или је дотичан правац непогодан за њихову масовну употребу, а располаже јачом артиљеријом, нарочито већих калибара и домета, онда треба да буде веће отстојање међу појединим положајима. Повећавањем отстојања између узастопних положаја унеколико се може смањити дејство непријатељске артиљериске ватре, пошто је на већим даљинама због већег растурања мања тачност гађања.

Да би наша жива сила и техника и у позиционој одбрани избегла масовно дејство непријатељске артиљерије, могу се предузети следеће мере:

1. — Ако бранимо неки важан положај који желимо да одржимо по сваку цену, да бисмо са ослоњем на њега могли прећи у напад, онда, поред утврђивања главног положаја у циљу најбољег искоришћења ватрених средстава, треба предвидети и изградити извештајан број заклона за заклањање живе силе и ватрених средстава. Непријатељска артиљериска ватра може се најбоље избећи ако се жива сила и ватрена средства налазе на толиком удаљењу, да их непријатељ не може тући због опасности да истовремено не туче и своје делове. Ради тога, било би добро да се према непријатељу приближе саобраћајнице са погодним заклонима на њиховим крајевима, у које би се јединице могле склонити у периоду непријатељске артиљериске припреме. Исто тако, било би корисно да се и позади пребена — ако их има, припреме погодна места за заклањање јединице.¹⁾

За артиљерију треба припремити више ватрених положаја и у циљу обмане непријатеља вршити гађања из разних рејона. Да би се непријатељ-

¹⁾ Ако се на предњем нагибу налазе две траншеје, онда од друге траншеје треба направити саобраћајнице преко гребена до задњег нагиба, које би служиле не само за везу са позадином, већ и за склањање посаде из друге траншеје у заклоне на задњем гребену за време непријатељске артиљериске припреме и за враћање по њеном престанку. Саобраћајнице треба што боље маскирати и тако трасирати да нису изложене уздужној ватри. Ако се све три траншеје налазе на предњем нагибу, онда трећу траншеју треба везати саобраћајницама са заклонима позади гребена.

ска артиљериска ватра развучила, корисно је да се поједине батерије постављају на ватрене положаје по водовима, а кад кад и по одељењима са већим отстојањима и растојањима и поред тога што је у таквим случајевима теже одржавање везе и управа ватром.

Посебну пажњу треба обратити на организацију извиђачке службе која треба да открије непријатељске припреме на основу којих можемо закључити највероватнији почетак његовог напада. Зато, пред зору оног дана када се утврди да ће непријатељ почети напад, требало би извесне делове јединица истаћи у непосредну близину непријатеља, где би остали док траје артиљериска припрема, а потом се вратили на своја места и сачекали јуриш непријатеља. Ове јединице требало би заштитити довољно јаким деловима са доста аутоматских оруђа, који би са сигурношћу могли спречити евентуални покушај непријатеља да на леђима наших истакнутих трупа продре у прву траншеју. Ово се мора изводити у највећој тајности, јер би непријатељ могао, ако би открио да су наше снаге привучене унапред, да извуче сопствене снаге из прве траншеје и да на тај начин омогући својој артиљерији успешно дејство по нашим напред истуреним деловима без бојазни за сопствене трупе.

2. — У извесним случајевима, када смо у непосредном додиру са непријатељем, може се главни положај припремити за одбрану и тако да место прве траншеје трећа буде главна, а прва и друга лажне. Ако је земљиште маневарско, а на предњем нагибу постоји могућност да се израде све три траншеје, тада би се главна траншеја (тј. досадања трећа траншеја) везала саобраћајницама са склоништима иза гребена за посаду ове траншеје. Прву и другу лажну траншеју требало би посести само јачим осигуравајућим деловима и аутоматским оружјем, толико јаким да сигурно могу обманути непријатеља о месту главне траншеје — предњег краја. И у близини ових траншеја требало би изградити склоништа за заклањање њихових посада.

Ако се главна траншеја изабере на задњем нагибу или на предњем нагибу следећег гребена, тада у рејону ове траншеје (или позади следећег гребена) треба припремити склоништа за јединице које ће је посести за одбрану.

Ако бисмо успели да обманемо непријатеља да је наш положај утврђен нормално, тако да отпочне своју артиљериску припрему на уобичајени начин, онда ће наше посаде, које су се склониле у припремљене заклоне, у знатној мери избећи његову најјачу ватру. Истина, он ће истовремено тући и рејон главне траншеје, али због растурања биће слабија тачност и много мањи резултати дејства, пошто је про непријатељских оруђа управљен на прву и другу траншеју у којима се налазе само наше незнате снаге. По завршеној непријатељској артиљериској припреми посада излази из склоништа и посада предвиђена места за одбрану сачекујући јуриш непријатељских снага. Поступак при непријатељском јуришу биће сличан поступку изнетом у тачки под 3.

3. — Ако изводимо позициону одбрану у непосредном додиру са непријатељем, а немамо намеру да пређемо у напад на том правцу у одређеном временском периоду, онда се у циљу избегавања непријатељске артиљериске ватре може предузети следеће:

— Изабрати главни положај у дубини одбранбене зоне не ближе од 6—8—10 км (зависно од земљишта и домета артиљерије са којом непријатељ располаже) од непријатељског предњег краја како се сопствене снаге не би изложиле успешном дејству знатног дела непријатељске артиљерије.

На простору између непријатељског предњег краја и изабраног главног положаја припремити лажне положаје (главни и међуположај, а каткад и резервни положај), на којима извести утврђивање у виду траншеја или групно, зависно од расположивог времена и карактера земљишта. Извесне делове овог положаја припремити за стварну одбрану, а на осталим деловима израдити што више лажних објеката, нарочито на оним местима, на којима би највероватније и били такви објекти када би се ту налазили стварни одговарајући положаји припремљени за солидну одбрану. Тако припремљене лажне положаје треба посести јаким борбеним осигурањем, с тим да осигуравајући делови припадају разним стрељачким јединицама. На пример, из сваке стрељачке чете одредити по један вод, тако да из сваког батаљона буде једна чета састављена из по једног вода из сваке чете тога батаљона. У саставу борбеног осигурања треба да буде што више разноврсних ватрених средстава, тако да се у оквиру једне чете налазе сва средства која има батаљон у свом формациском саставу, а у батаљону све оно што има пук, итд.

У току припрема за напад и пред сам напад непријатељ врши свестрано извиђање са циљем да открије начин утврђивања и провери јачину и састав јединица на које треба да напада. Међутим, на основу извршених фото-снимања он неће моћи да установи да се ту ради о лажним положајима; ако је маскирање правилно извршено. Исто тако, он неће моћи добити праву слику о снагама које се ту налазе, чак ни онда ако би успео да насилним извиђањем ухвати извештан број војника, јер ће војници бити из разних јединица, тако да би добио погрешне податке о броју и јачини јединица које се налазе на овом положају. А на основу погрешних података непријатељ може донети и погрешну одлуку, да изведе напад на овај положај и то редовно уз извршење артиљериске припреме.

— Ради обмане о јачини и месту артиљерије потребно је спровести ватрено маскирање применом већег броја привремених и лажних ватрених положаја, као и лутајућих оруђа, водова и батерија. Дејство ове артиљерије треба тако подесити да, по месту са кога се дејствује и калибру оруђа које дејствује, створи код непријатеља утисак да се ту налазе извесне артиљериске групе (ПАГ, ДАГ, КАГ итд.) које подржавају стрељачке јединице које се налазе напред.

— У циљу што бољег избегавања непријатељске артиљериске ватре могу се на погодним местима, између предвиђених лажних положаја — главног и међуположаја — припремити извесни заклони где би се могли склонити делови осигуравајућих јединица. Припремљени заклони треба да су солидно израђени како би били што отпорнији у односу на дејство непријатељске артиљерије. За ове делове потребно је припремити за одбрану поједине тачке у висини главног и међуположаја. И овде треба нарочиту пажњу посветити организацији извиђања која ће праћењем сваког покрета непријатеља бити у могућности да благовремено открије почетак

његовог напада. Овако организовани и поседнути положаји били би по свему слични одговарајућим стварним положајима.

— Ако наши извиђачки органи открију почетак непријатељског напада, тада се последње ноћи пред његов почетак — обично пред зору — изврстан део осигуравајућих јединица повлачи у припремљене заклоне између лажног главног положаја и међуположаја, а мањи део са аутоматским оружјем остаје напред у припремљеним заклонима. Артиљерија прелази са привремених на основне ватрене положаје, сходно плану одбране одговарајуће општевојне јединице. Такође, и тенкови заузимају своје положаје са којих ће дејствовати.

— Ако су наше мере добро изведене, непријатељ може отпочети напад са артиљериском припремом по нашим лажним положајима и утрошити знатне количине муниције без резултата, а потом отпочети јуриш и наићи само на наше остављене осигуравајуће делове, који ће отворити ватру на непријатеља из припремљених објеката и благовремено се повлачити не сачекујући јуриш непријатеља. Они, пак, делови, који су се за време артиљериске припреме били повукли у припремљене заклоне између лажног и главног положаја и међуположаја, могу посести унапред припремљене тачке за одбрану у висини треће траншеје или на међуположају, или једним делом на трећој траншеји, а другим на међуположају, да би својом ватром наносили губитке наступајућим непријатељским деловима и истовремено прихватили наше истакнуте отступајуће делове. При наиласку јачих непријатељских снага они би се повлачили ка главном одбранбеном положају везујући за себе што јаче непријатељске снаге како би створили што повољније услове за дејство главних снага са припремљеног главног положаја.

У том случају наше главне снаге биле би сачуване од дејства непријатељске артиљерије, а имале би довољно времена за доношење одлуке о начину дејства. Њихово дејство било би најкорисније ако би се изводило противнападом на оне непријатељске снаге које би се нарочито истакле у покрету ка нашем главном положају. Зависно од ситуације могу се изводити и поједини испади управљени на крила и бокове најистакнутијих непријатељских делова, са циљем да се непријатељ туче по деловима. У сваком случају, за офанзивно дејство истакнутост појединих непријатељских делова претставља најповољнији момент, пошто непријатељ није у могућности да свој борбени поредак подржава масовном артиљериском ватром, јер се једна трећина његове артиљерије у том моменту налази у премештању. Осим тога, борбени поредак непријатељске пешадије и тенкова није чврст и уједначен (у истој висини), а тачност дејства непријатељске артиљерије — како са старих, тако и са нових ватрених положаја — мања је због удаљења или недовољно тачно срачунатих елемената са нових ватрених положаја.

— Понекад се и наше главне снаге могу налазити на лажном положају (најближем непријатељу), с тим да се последњу ноћ пред почетак непријатељског напада повуку уназад на главни положај, остављајући на лажном положају само осигуравајуће делове, тако да непријатељ изврши артиљериску припрему у празно. Овакав начин повлачења снага са првог на други положај вршен је у току Првог светског рата. По завршетку битке на

Марни, 1914 године, и тзв. „Трке к мору“ у циљу обухвата слободног крила, Западни фронт постао је непрекидан и постепено се стабилизовао. Прешло се у рововску војну која је захтевала да се дотадања „тактика маневра“ замени „тактиком материјала“. Једини начин напада постао је пробој, а главно средство пробоја била је артиљерија. Сви задаци које су доцније примили на себе авијација и тенкови, падали су на артиљерију. Због тога су и једна и друга страна (Немци и Французи), у периоду 1915—1917 године, а нарочито 1916, изводиле читаве операције при чему је готово пре-судна улога придавана артиљерији (такозване „артиљериске операције“). Артиљерија је имала задатак да поруши жичне препреке, траншеје, саобраћајнице и осматрачнице, да неутралише живу силу и ватрена средства — нарочито митраљезе и непријатељску артиљерију. Због оваквих многобројних задатака вршена су и велика груписања артиљерије, тако да су, на пример, код Малмезона, 23 октобра 1917 године, достигла око 188 оруђа на км фронта.

4. — У циљу избегавања непријатељске артиљериске ватре може се главни одбранбени појас изабрати у висини другог или трећег одбранбеног појаса и на њему организovati солидна одбрана, а на појасу који је најближи непријатељу оставити јача борбена осигурања, која би за одбрану припремила читав низ тачака по дубини. Рад снага које би биле остављене да поседују први појас био би сличан раду јединица које изводе маневарску одбрану.

Како ће дејствовати наше снаге са главног одбранбеног појаса не може се прописати, јер ће то зависити од ситуације. Начелно, оне треба да активно дејствују у бок наступајућих непријатељских јединица пре но што се непријатељ групише за напад на наш главни одбранбени појас и привуче своју артиљерију.

*

И кад се налази у одбрани, треба очекивати да ће непријатељ успети да сконцентрише знатне артиљериске снаге на одређеном месту и у одређено време, нарочито кад се има у виду бројност његове артиљерије и висок степен развоја његове моторизације. Због тога сопствене припреме за напад морамо изводити са највећом тајношћу и брзином, јер би се у противном створила повољна ситуација за непријатеља да открије наше припреме и да изврши артиљериску противприпрему којом би нам нанео знатне губитке и за краћи или дужи период онемогући планско извођење напада.

У циљу избегавања непријатељске артиљериске ватре при планирању напада требало би предузети следеће:

1. — Кад год је могуће треба избегавати напад на раније припремљену (позициону) одбрану, јер је за њен пробој потребан знатан број артиљерије, авијације и тенкова. Осим тога, непријатељ је за овакву одбрану благовремено предвидео и припремио читав низ варијанти дејства, да би што боље искористио своју технику, а нарочито артиљерију. По нашем мишљењу, један од најсигурнијих начина да се избегне напад на раније припремљену непријатељску одбрану, а самим тим и планско дејство његове артиљерије, јесте да се негде у позадини изврши груписање снага и средстава предвиђених за напад, с тим да се јединице које се налазе у непо-

средном додиру са непријатељем повуку на неку линију позади. Тада ће непријатељ, вероватно — да би успоставио контакт са нашим повученим снагама — извршити покрет најпре мањим јединицама, а потом и главним снагама. Са јединицама које су у непосредном додиру са непријатељем може се извршити и демонстративан напад, па се потом — због тобожњег неуспеха — повући позади на неку линију која је у близини наших снага припремљених за напад. Скоро је сигурно да ћемо таквим својим повлачењем за собом повући и непријатеља. А чим непријатељ напусти припремљени положај за одбрану и приближи се нашем главном положају, тј. пре но што је својим главним снагама посео неку погодну линију за одбрану, треба извршити снажан напад свим расположивим снагама и средствима по унапред припремљеном плану. Почетни успех треба максимално искористити убацујући смело у створене бреше извесне јединице, а у пуној мери користити и инфилтрирање, јер наше надируће снаге са фронта, потпомогнуте убаченим инфилтрираним деловима, неће дозволити непријатељу уредно повлачење на припремљени положај који је раније напустио. Оваквим смелим дејством наших снага обезбедиће се да се на леђима непријатеља продре у његов припремљени положај и на тај начин онемогући да га поседне и искористи за одбрану.

Ако би непријатељ био нападнут ван свога припремљеног положаја, чим дође у непосредну близину наших снага које су се намерно повукле да би извршили напад, онда он не би имао могућности да плански припреми и употреби своја надмоћна техничка средства, па, према томе, ни да изврши потребне припреме за максимално искористићавање дејства своје артиљерије. Због тога би тачност дејства његове артиљерије, као и маневар њеном ватром и покретом били у многоме смањени, тако да би наше снаге сигурније избегле масовну ватру његове артиљерије, а сопствену артиљерију до максимума искористиле благодарјећи претходном детаљном планирању.

2. — Ако смо из било којих разлога принуђени да вршимо напад на непријатеља из непосредног додира, тада би требало предузети следеће:

Смену јединица вршити последње ноћи пред почетак непријатељског напада. А да би се старешине, које ће командовати овим јединицама, што боље припремиле и што правилније водиле своје јединице, треба их довести на полазни положај за напад једну ноћ пре смене јединица, тако да имају на расположењу цео дан за упознавање земљишта и за детаљну припрему напада, пошто ће њихове јединице за време артиљериске припреме моћи да упознају земљиште куда ће се кретати и циљеве на које ће дејствовати. Иако би било веома тешко извести тако велики број јединица на полазни положај за напад, а да непријатељ не примети, ипак, по нашем мишљењу, непријатељ неће моћи са сигурношћу да утврди да се баш тада врши смена, јер је могућа и обмана непријатеља. Због тога ће непријатељ свакако извршити насилно извиђање да би на основу нових података могао донети коначан закључак о томе шта се догађа. Међутим, вероватно је да ни тада неће моћи тачно да закључи када ће почети наша артиљериска припрема да би благовремено предузео своју артиљериску противприпрему. Но, и када би и то сазнао, он не би имао довољно времена да привуче потребна артиљериска средства за извршење артиљериске противприпреме и да нас предухитри. С друге стране, ако би се смена јединица вршила у току две или три

ноћи, и тада би постојала (истина нешто мања) вероватноћа да непријатељ осети неке покрете, али би зато имао много више времена на расположењу за проверу података путем насилног извиђања и за припрему планиране противприпреме.

Поставља се питање да ли се све јединице могу сменити у току једне ноћи, нарочито лети, када је ноћ кратка и на тешко пролазном земљишту, где је ограничен број путева којим се могу кретати поједине (нарочито техничке) јединице. Да би се смена олакшала, треба извршити детаљно планирање за извођење јединица на полазни положај за напад. При томе користити све комуникације, па и стазе, а поједине делове стрељачких и брдских јединица упутити и ван комуникација како би се спречило одужавање колона. Артиљериске јединице, које из рејона прикупљања директно иду на своје ватрене положаје, не причињавају никакву сметњу за време смене, јер не узимају постојеће комуникације, а исто тако и тенковске јединице могу доћи на своје полазне положаје када стрељачке јединице заврше своју смену, тако да им не сметају.

Да би се смена благовремено извршила, било би пожељно да на тешко пролазном земљишту буде што мање удаљење полазних рејона за смену од предњег краја и да се доведу јединице непосредно позади гребена који је најближе непријатељу, тако да би њихов излазак на полазни положај за напад, због малог удаљења, био што бржи. Поред тога, треба тежити да се јединице у току ноћи доведу из рејона прикупљања у рејоне за смену, али гако да се у овима што мање задржавају како их непријатељ не би открио и својом авијацијом или артиљеријом нанео им знатне губитке, а и предузео потребне мере за парирање нашег планираног напада.

3. — Непријатељска артиљериска ватра може се избећи и на тај начин ако се напад изводи ноћу и без артиљериске припреме. Јединице које треба да врше ноћни напад морају се сменити једну ноћ пре напада како би имале на расположењу један дан светлог времена ради неопходних припрема (уочавање циљева на које ће се нападати, праваца којима ће се кретати, препрека које треба обићи итд.). Природно, у ноћни напад треба кренути у највећој тајности, тако да непријатељ не осети почетак напада пре но што наше јединице приђу његовом предњем крају на толико отстојање да његова артиљерија и минобацачи неће бити у могућности да туку наше јединице без опасности да истовремено не наносе губитке и сопственим снагама. Пошто непријатељска артиљерија у том случају може тући наше придлазеће резерве (друге ешелоне), артиљерију и минобацаче тучењем просторија, природно је да ће и резултати оваквог дејства бити много слабији.

4. — Да би се одвукла пажња непријатеља од правца на коме се планира напад и везале његове снаге на другим отсесима фронта, треба вршити и демонстративне нападе. Пошто би такви напади везали за себе и део непријатељске артиљерије, која би се према плану маневра артиљеријом могла употребити на тежишту борбе, јасно је да тај део не би био правилно искоришћен, јер се у одређеном моменту сва запланирана артиљерија неће налазити на најважнијем месту.

5. — Биће корисно да се напад комбинује са дејством партизанских одреда у позадини и делова који би се инфилтрирали преко фронта. Несумњиво је да би ови одреди и јединице које би дејствовале у непријатељ-

ској позадини привукле на себе, поред осталих снага, и део непријатељске артиљерије тако да би у отсудном моменту био избегнут бар један део њене ватре. У извесним случајевима треба убацити и мање групе са аутоматским оружјем са циљем да нападају директно на ватрене положаје појединих непријатељских артиљериских група и то у моменту када предвиђамо почетак нашег напада. Исто тако, у периоду извођења напада могу се употребити и ваздушни десанти у непријатељској позадини који би, као и партизанске јединице, привукли на себе један део непријатељске артиљерије и на тај начин смањили ефекат непријатељске артиљериске ватре на главном правцу.

*

На основу напред изнетог могли бисмо извући следеће закључке:

1. — У првом периоду евентуалног агресоровог напада применити маневарску одбрану, поред осталог, са циљем да избегнемо масовну непријатељску артиљериску ватру.

2. — Ако из ма којих разлога морамо да задржимо своје главне снаге у непосредном додиру са непријатељем, онда треба користити што већи број траншеја и заклона како би се развукла непријатељска артиљериска ватра.

3. — Ако није нужно да се главне снаге налазе у непосредном додиру са непријатељем, тада главни одбранбени положај или појас организовати ван успешног дејства највећег дела непријатељске артиљерије.

4. — Напад начелно изводити на непријатеља који се није благовремено припремио за одбрану.

5. — Смену јединица вршити у што краћем времену, нарочито онда када се из било којих разлога мора изводити напад на непријатеља са којим смо у непосредном додиру.

6. — Што чешће вршити ноћни напад како би се избегла непријатељска надмоћност у техници. Исто тако, кад год је могуће, упоредо са нападом на главном правцу, треба вршити и демонстративне нападе на помоћним правцима.

7. — Предузимати разне акције (дејства инфилтрираних група на непријатељске ватрене положаје, акције партизанских јединица, ваздушних десаната итд.) ради привлачења на себе дела непријатељске артиљерије у периоду када намеравамо да извршимо напад.

8. — Поклонити највећу пажњу организацији извиђања и маскирања.

9. — Изводити активна дејства првенствено у време када непријатељ не може успешно да искористи своју технику, а нарочито артиљерију.